THE HEBREW JOURNAL

דער אידישער זשורנאַל

THE HEBREW JOURNAL
PUBLISHED BY
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO LIMITED
N. FRIEDLAND, President

542 DUNDAS ST. WEST, Telephone Trinity 6830-6831
Subscription Rates; $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

ALLIED PRINTING TRADES UNION LABEL COUNCIL TORONTO, ONT. 25

צייטווייליגע הילף וועט ניט העלפען

געהט ווידער אַן א באַוועגונג אין די פאַראייניגטע שטאַטען צו צווינגען פרעזידענט הואוועד'ן ער זאָל איינרופען א ספּעציעלע קאָנגרעס סעסיע, מיט'ן צוועק צו לייזען די אַרבייטסלאָזיגקייט אין לאַנד.

די דאָזיגע באַוועגונג ווערט געשטיצט פון ליבעראַלען און אַרבייטער, זאָגאַר גרויסע קאַפּיטאַליסטען זענען מיט דער מיינונג, אז דער קאָנגרעס קען העלפען אין לייזען די אַרבייטסלאָזע פראָבלעם אין לאַנד.

דער עקאָנאָמישער קריזיס פיהלט זיך אין די פאַראייניגטע שטאַטען פיעל מער איידער אין אַנדערע טיילען פון דער וועלט. אַמעריקע, זייענדיג די רייכסטע לאַנד, האָט דאָך די גרעסטע צאָל אַרבייטסלאָזע. דאָס איז די איראָניע. אָבער אַזוי איז דאָס שוין. אַמעריקע, וועלכע איז אַזוי שטאַרק אָנגעוויקעלט אינדוסטריעל, האָט די גרעסטע איבער־פּראָדוקציע, וועלכע איז דער מקור פון דעם יעצטיגען עקאָנאָמישען קריזיס, און דאָס איז דאָך נאַטירליך.

די, אָבער, וועלכע פאָדערען א ספּעציעלע סעסיע פון אַמעריקאַנער קאָנגרעס אָפּצושאַפען די אַרבייטסלאָזיגקייט אין לאַנד, האָבען געמעגט געמען א ביישפּיעל פון קאַנאַדע.

א ספּעציעלע סעסיע פון קאַנאַדער פּאַרלאַמענט איז איינגערופען געוואָרען אין הערבסט פון 1931. פון א רעגיערונג, וועלכע האָט געהאַט די בעסטע אַפּזיכטען, זייל דאָס איז געווען איר פאַרשפּרעכען אין צייט פון די בעגערלעך וואַהלען. זי האָט איינגערופען א ספּעציעלע סעסיע, ביי וועלכער מען האָט זיך פאַרנומען מיט לייזען די אַרבייטסלאָזיגקייט פּראָבלעם.

די הויפּט טאָן געבער ביי דער דאָזיגער סעסיע האָבען געטענה'ט, אז די אַרבייטער זיילען ניט קיין צדקה, זיי ווילען אַרבייט. און אונטער דעם דאָזיגען שלאָג, וואַרט האָט דער פּאַרלאַמענט באַשטימט 20 מיליאָן דאָלאַר אַנצוהייבען נייע אָפּלאָק אַרבייטען. אום צו געבען די אַרבייטער א געלעגענהייט צו אַרבייטען.

יעדע פּראָווינץ, וועלכע האָט געוואָלט פּראָפיטירען פון דעם דאָזיגען פאָנד, האָט געמוזט געבען אַן עהנליכע סומע, וועלכע זי האָט באַקומען פון דער פעדעראַלער רעגיערונג. דאָס הייסט, אז מען האָט אויסגעגעבען 40 מיליאָן דאָלאַר.

דאָס געלט האָט מען אויסגעגעבען, און די אַרבייטסלאָזיגקייט איז געבליבען די זעלבע, זייל מען איז ניט געגאַנגען צום מקור פון דער פּראָבלעם.

איבער־פּראָדוקציע איז שולדיג אין דעם עקאָנאָמישען קריזיס. דאָס מוז אָפּגעשאַפט ווערען. איידער מען קען עפעקטיוו צוטרעטען צו דער לייזונג פון דער אַרבייטסלאָזיגקייט פּראָבלעם. דער אַרבייטס־טאָג מוז פאַרקלענערט ווערען לכל הפחות צו 35 שטונדען א וואָך, פינף טעג אין דער וואָך אַרבייט. די אַרבייטער שכירות זאָלען פאַרבלייבען די זעלבע ווי פאַר 44 שטונדיגער אַרבייטס וואָך. ערשט דאַן וועט מען קענען עפּעס טאָן, קען עס דער אַמעריקאַנער קאָנגרעס טאָן?

ניט דער אַמעריקאַנער קאָנגרעס, ניט דער קאַנאַדער פּאַרלאַמענט, ניט ענגלאַנד און ניט וועלכע עס איז פון די אַנדערע לענדער, זענען גרייט דאָס צו טאָן. די צייט איז נאָך פאַר דעם ניט געקומען. דאָס פאָלק וועט ערשט דאַרפען צווינגען, אז די פאַרלאַמענטען זאָלען עס טאָן. די רעגיערונגען מישען זיך נאָך אָפיציעל ניט אין קיין פריוואַטע פאַבריקען. צו וואָס־זשע זענען נויטיג ספּעציעלע סעסיעס?

די, וועלכע פאָדערען א ספּעציעלע סעסיע, באַטראַכטען ניט גרינד־ליך דעם ענין. זיי מיינען, מעגליך גוט מיט צייטווייליגער הילף. אָבער אַזאַ הילף וועט ניט לייזען די פּראָבלעם.

אויפ'ן פרישען קבר פון דר. שמואל עלסבערג

אין דער בליהענדסטער צייט פון זיין טעטיגקייט איז דר. שמואל עלסבערג אויעקגעריסען געוואָרען פון דער וועלט. דער גרויזאַמער טויט האָט אָפּגעשניטען דעם טעטיגסטען קוואַל פון דער אידישער קולטור באַוועגונג אין אַמעריקע.

דר. עלסבערג'ס נאָמען איז אין די לעצטע צוואַנציג יאָר איינג גע־ווען פאַרבונדען מיט דער אידישער אַרבייטער באַוועגונג אין אַמעריקע. ער איז געווען דער פאַקטישער גרינדער און אַקטיווסטער טוער פון „פיפּעלס רעליף". א קערפּערשאַפט, וועלכע האָט געטאָן אַזוי פיעל פאַר די מלחמה־קרבנות אין אייראָפּאַ, אין דער צייט פון דער וועלט־מלחמה און נאָך דער מלחמה.

דער פאַרשטאָרבענער איז געווען איינער פון די, וועלכע האָבען אָנ־געהייבען די אידישע קאָנגרעס־באַוועגונג אין אַמעריקע. ער איז געווען דער אַרויסגעבער פון דעם וויסענשאַפטליכען אידישען זשורנאַל "דאָס נייע לעבען". ער איז געווען דער הויפּט־טוער פאַר דער פּועלי ציוניסטישער פאַרטיי צייטונג "די צייט". דער פרעזידענט פון שלום עליכם פאָלקס אינ־סטיטוט, און איינער פון די אַקטיווסטע טוער אין דער אידישער שול־באַ־וועגונג.

אידיש־געזעלשאַפטליכע אַרבייט און קולטור טעטיגקייט איז געווען דר. עלסבערג'ס באַרוף אין לעבען. און ווי וואונדערבאַר ער האָט זיך אין דער אַרבייט אַריינגעפאַסט. איבערהויפּט זען מען נעמט אין אָנבאַטראַכט דעם פאַקט, אז דער פאַרשטאָרבענער האָט געשטאַמט פון אַן אַסימיליר־טער אידישער משפחה פון רוסלאַנד. וועלכע איז געווען זעהר ווייט פון אידישען פאָלק.

דר. עלסבערג איז געווען א געוויסן פאַר דאָס אידישע פאָלק, איבער־הויפּט פאַר'ן אַמעריקאַנער אידענטוס, ווייל ביז ער איז געקומען אין אַמע־ריקע האָט ער זעהר ווייניג געוואוסט וועגען אידישקייט, און א סך ווייני־גער וועגען געזעלשאַפטליכער אידישער אַרבייט.

זייענדיג אין אַמעריקע א קורצע צייט, האָט דר. עלסבערג דערפילט זיין מיסיע. ער האָט דערפילט דעם דראַנג צו קולטורעלער טעטיגקייט און אַרויפגעהענדיג אויף דעם דאָזיגען פעלד. האָט ער אַלס אויסגעשפּראָבענער סאָציאַל־דעמאָקראַט. דערזעהן אויף וועלכער שטופע די אידען שטעהען אין אַמעריקע, און איבערגעהענדיג צו דער פּועלי ציון פּאַרטיי, האָט ער זיך אַריינגעוואָרפען אין דער אַרבייט. וואו ער איז פאַרבליבען ביז דעם לעצטען טאָג, פון זיין לעבען.

דר. עלסבערג איז אַלט געווען 59 יאָר. אין זיין טויט פאַרלירט די ראַדיקאַלע אידישע באַוועגונג אין אַמעריקע איינעם פון אירע שטאַרקסטע זיילען. דער דאָזיגער באַוועגונג וועט דר. עלסבערג פעהלען. דער פאַרלוסט איז אָבער אויך א גרויסער פאַר'ן גאַנצען אידענטוס אין אַמעריקע.

עהרע זיין אָנדענקען!

י. ח. ברענער

(צו זיין צעהנטען יאָרצייט).

פון דוד ישראלי.
(ספּעציעל געשריבען פאַר'ן "אידישען זשורנאַל")

אויב עס איז שווער צו פאַרשטעהן וועלכען ניט איז שרייבער אָדער דענקער, איז דאָס פיעל שווערער צו טאָן בנוגע דעם טראַגישען — אין זיין לעבען און טויט — י. ח. ברענער'ן. ווייל ברענער'ן דאַרף מען ניט אַזוי פאַרשטעהן, ווי מען דאַרף איהם פיהלען, און פיהלען דעם גאַנ־צען צער און ליידען פון זיין טיעף דרינ־גענדער נשמה...

מען דאַרף קאָנען מיט איהם צוזאַמען נאַכפאָלגען אין די פינסטערע שפּאַלטען פון לעבען בכלל און פון דער אידישער ווירק־ליכקייט בפרט; מען דאַרף זיך וועגדען צו די קוואַלען, פון וועלכע ער האָט גע־צויגען זיין ביטערע יניקה און וועלכע האָ־בען איהם, וואָס טיעפער ער איז געדרונ־גען, געצוואונגען צו דרינגען נאָך טיעפער און אַזוי זיך מאַטערען אין אייביגער זו־בעניש און אומבאַפרידיגקייט....

און אין דעם שטענדיגען צווייפלען און זוכען איז דורכגעגאַנגען דאָס אַזוי טראַגישע און אינערליך אַזוי רייכע לעבען פון י. ח. ברענער.

וואָס מיר ווייסען פון די אינערליכע מאַטערנישען פון ברענערס' ניט־העלדישע (העלדען אין זיינע פאַרשיידענע ווערק — איז נאָר א רמז צו דעם ווירקליכען פאַר־נעהמ פון ברענערס מאַטערנישען נופּא, וועלכע האָבען זיך אָנגעהויבען זינט ער איז צום שכל געקומען און האָבען זיך נעענדיגט צוזאַמען מיט זיין טראַגישען סוף.

"אובר עצות" — זאָגט ברענער אין "מכאן ומכאן" "...יעדער יאָהר פון מיין בוך־ה טעג. יעדער טאָג 24 שעות, יע־דער שעה אומצעהלבאַרע רגעים, און יעדער רגע אומצעהלבאַרע אינערליכע חשבונות"...

אויב פעסימיזם נויטיגט זיך אין א באַרעכטיגונג, איז ברענערס פעסימיזם באַ־רעכטיגט, ווייל ער איז נאַטירליך, ווייל ער איז אביעקטיוו.

און ער ווערט נאָך טיעפער און לע־בענס־נוצליכער דורך זיין אויסגאַנגסלאָ־זיגקייט.

ברענערס געפיהל און געדאַנקען גאַנג האָט געצויגען זיין יניקה פון די ליידען; פון דער נישטיגקייט פון דעם מענשען בכלל; פון זיין אָפּהענגיגקייט פון די גרוי־זאַמע נאַטור־כוחות; פון דער "אימת החייה" — פון איין זייט, און פון דער ספּעציפישער טרויעריגער לאַגע פון דעם אידישען פאָלק — פון דער צווייטער.

דאָס גאַנצע לעבען איז א תהום פון צער און ליידען; האָט ניט קיין זין און קיין צוועק... און פון דעם תהום רייסען זיך מענשען — רייכע און אָרימע, שטאַר־קע און שוואַכערע — צווישען זיך און מען פאַראומערט דאָס אַזוי אויך צילאָזע לעבען...

אָבער נאָך מעהר האָט אויף איהם אויב עס איז שווער צו פאַרשטעהן וועלכען ניט איז שרייבער אָדער דענקער, איז דאָס פיעל שווערער צו טאָן בנוגע דעם טראַגישען — אין זיין לעבען און טויט — י. ח. ברענער'ן. ווייל ברענער'ן דאַרף מען ניט אַזוי פאַרשטעהן, ווי מען דאַרף איהם פיהלען, און פיהלען דעם גאַנ־צען צער און ליידען פון זיין טיעף דרינ־גענדער נשמה...

מען דאַרף קאָנען מיט איהם צוזאַמען נאַכפאָלגען אין די פינסטערע שפּאַלטען פון לעבען בכלל און פון דער אידישער ווירק־ליכקייט בפרט; מען דאַרף זיך וועגדען צו די קוואַלען, פון וועלכע ער האָט גע־צויגען זיין ביטערע יניקה און וועלכע האָ־בען איהם, וואָס טיעפער ער איז געדרונ־גען, געצוואונגען צו דרינגען נאָך טיעפער און אַזוי זיך מאַטערען אין אייביגער זו־בעניש און אומבאַפרידיגקייט....

און אין דעם שטענדיגען צווייפלען און זוכען איז דורכגעגאַנגען דאָס אַזוי טראַגישע און אינערליך אַזוי רייכע לעבען פון י. ח. ברענער.

וואָס מיר ווייסען פון די אינערליכע מאַטערנישען פון ברענערס' ניט־העלדישע (העלדען אין זיינע פאַרשיידענע ווערק — איז נאָר א רמז צו דעם ווירקליכען פאַר־נעהמ פון ברענערס מאַטערנישען נופּא, וועלכע האָבען זיך אָנגעהויבען זינט ער איז צום שכל געקומען און האָבען זיך נעענדיגט צוזאַמען מיט זיין טראַגישען סוף.

"אובר עצות" — זאָגט ברענער אין "מכאן ומכאן" "...יעדער יאָהר פון מיין באַוואוסטזיניגען לעבען איז באַשטאַנען פון שם"ה טעג. יעדער טאָג 24 שעות, יע־דער שעה אומצעהלבאַרע רגעים, און יעדער רגע אומצעהלבאַרע אינערליכע חשבונות"...

אויב פעסימיזם נויטיגט זיך אין א באַרעכטיגונג, איז ברענערס פעסימיזם באַ־רעכטיגט, ווייל ער איז נאַטירליך, ווייל ער איז אביעקטיוו.

און ער ווערט נאָך טיעפער און לע־בענס־נוצליכער דורך זיין אויסגאַנגסלאָ־זיגקייט.

ברענערס געפיהל און געדאַנקען גאַנג האָט געצויגען זיין יניקה פון די ליידען; פון דער נישטיגקייט פון דעם מענשען בכלל; פון זיין אָפּהענגיגקייט פון די גרוי־זאַמע נאַטור־כוחות; פון דער "אימת החייה" — פון איין זייט, און פון דער ספּעציפישער טרויעריגער לאַגע פון דעם אידישען פאָלק — פון דער צווייטער.

דאָס גאַנצע לעבען איז א תהום פון צער און ליידען; האָט ניט קיין זין און קיין צוועק... און פון דעם תהום רייסען זיך מענשען — רייכע און אָרימע, שטאַר־קע און שוואַכערע — צווישען זיך און מען פאַראומערט דאָס אַזוי אויך צילאָזע לעבען...

אָבער נאָך מעהר האָט אויף איהם אַזוי אויך געוועזען די סביבה פון די לעבעדיגע אידען, וועלכע האָט זיך ברענערען גע־וויזען — אין דעם אַלגעמיינעם תהום — ווי א פינסטערער ווינקעל, אַן "עמק עכור", וואו עס ווירבלען זיך די אידישע ישובים, צוואוואַרפענע, צושפּליטערטע, פאַראָרימ־טע און אויסגעפּייניגטע — לעבען פון לופט און הענגען אין דער לופטען... אידען וואָס מוזען און קאָנען ניט צונעהמען א שטיקעל ברויט פאַר זייערע קינדער. אידען וואָס מוזען דאַווענען פאַר'ן עמוד אַלס שליח ציבור ביז זיי פאַלען טויט... אידען וואָס ווערען אין א כהרף עין "יורדים"... אידען וואָס וואוינען אין נבוכה (נדודים) און אפילו אז ער פאַרלאָזט שוין נבוכה און קומט שוין אין די גרויסע שטעדט אין דער גרויסער וועלט מעבר לגבולין, טרעפט ער אויך דאָרט די פרוכט פון נבוכה... און נאָך אַלס קינד ווערט שוין ברענער גע־וואוירן דעם שרעקליכען סוד אז די נדודים — די וואַנדערנישען — זיינען ציילאָז!

דער גלות איז אומעטום דער זעלבער: א רוישענדע פינסטערניש פון מיט שרעק א גרוב... א פינסטערניש אָהן א מטושטשן ליכט־שטראַהל . . . איבייגע פינס־טערניש..." (מן הזוית"). און אין דעם "עמק עכור", דריקען נאָך אויף די מאַסע מענשען, די רייכע קאַנדידאַטען פאַר יורדים...

דאָס אידישע לעבען, וועלכעס איהם ניט פון קיין איינענעם קוואַל איז גע־ווארען א טייך וואָס זיינע וואַסערען זיי־נען אויסגעטריקענט" (יאור אשר מימיו חרבו)".

און אזא אידישע ווירקליכקייט האָט אַרויסגעבראַכט אַזוינע ביטערע פרוכט ווי די וואָס ברענער האָט געשילדערט אין זיינע שריפטען.

און די אַלע "אובדי עצות" — פיי־ערמאַן, אַבראַמסאָן, יוחנן מנוחין און אַנ־דערע, זיינען די שארית ישראל...

פון אַזוינע פאַרסטעטע קוואַלען האָט געשטראַמט ברענערס פעסימיזם.

אָבער ברענער איז ניט געווען פון דעם מין פעסעמיסטען וואָס ווערען אָפּ־הענטיג און זוכען וואָס שעלער צו באַ־פרייען זיך פון דעם גיהנום פון פון לעבען נאָר פון דעם מין וואָס ווארפט זיך אריין מיט אַלע כוחות אין גיהנום צו פאַרלייכ־טערן און פאַרבעסערען דאָס שווערע לעבען...

זיין געפיהל פון מאַכטלאָזיגקייט קע־גען דעם נאַטירליכען מנהג פון מענשען, וועלכעלר מוז קומען אין מוז זוגען, און דערצו ניט־גלויבען אין השאַרת הנפש, דאָס אַלעס האָט ענטהאַלטען אין זיך א גרונט פאַר א פּאַזיטיווער באַציהונג צום לעבען. עס איז ניטא קיין לעבען אויסער דעם לעבען, און דערפאַר דאַרף מען פאַר־טרייבען דעם געדאַנק וועגען טויט, וועל־כער פאַראומערט דאָס לעבען...

עס איז ניטא קיין נאַציאָן אויף דער וועלט, סיי פון די אַלטע וועלכע זענען שוין לאַנג אונטערגעגאַנגען, סיי פון די לעבעדיגע פעלקער פון דער נעגענוואַרט, וועלכע זאָל אַנהייבען אויהר עשיכטע אָהן א לאַנד. ד. ה. זי זאָל זיך רופען מיט'ן נאָמען נאַציאָן פאַר איהר דערוועגען און באַזעצען זיך אין א באַשטימטען אַנ־דערנען א רעגיערונג מיט בעשטימטע גענעצען ווי פאַר איהר פאָסט. איינלעבען זיך מיט אויהרע מנהגים אין פאָרמען פון לעבען נאָך איהר גייסט נאָך: און דאָס ווען דאָס פאָלק איז שוין רוהיג בעזעצט אויף זיין ארט מיט זיין שפּראַך, קולטור, האָבענונגען, שטרעבונגען און טהעטיגקייט, מיט זיינע פאַרבינדונגען מיט גוטע מענשען אין דער אַלטער פעלקער, מיט א קאָנסטיטוציע אויפגעבויט אויף דער אַלטער אידישער קולטור, מיט אַ אַלטער אידישער לעבען, מיט אַ אַלטער אידישער אַרבייט, מיט אַ אַלטער אידישער אַרבייטער־בעוועגונג, מיט אַ אַלטער אידישער אַרבייטער־שול, מיט אַ אַלטער אידישער אַרבייטער־בוך, מיט אַ אַלטער אידישער אַרבייטער־בוך, מיט אַ אַלטער אידישער אַרבייטער־בוך